Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1367/2011, ECLI:CZ:NS:2012:29.CDO.1367.2011.1

Číslo: 94/2012

Právní věta:

Písemné oznámení dosavadního člena družstvu o převodu členství ve smyslu § 230 obch. zák. (ve spojení s písemným souhlasem nabyvatele členství) je právním úkonem, neboť s tímto projevem vůle zákon spojuje vznik/zánik konkrétních práv a povinností zúčastněných subjektů (přechod členských práv a povinností na nabyvatele ve vztahu k družstvu). To, že dohoda o převodu členských práv a povinností byla uzavřena, jsou strany dohody povinny družstvu oznámit. Odmítá-li dosavadní člen družstva učinit oznámení o převodu, může se nabyvatel členských práv a povinností domáhat splnění této povinnosti návrhem na nahrazení projevu vůle

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.02.2012

Spisová značka: 29 Cdo 1367/2011

Číslo rozhodnutí: 94

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Družstvo, Účastníci řízení

Předpisy: § 200e odst. 3 o. s. ř.
§ 230 obch. zák.
§ 9 odst. 3 písm. g) o. s. ř.
§ 94 odst. 3 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 5. 10. 2009 M ě s t s k ý s o u d v Praze uložil „žalovaným“ povinnost oznámit OSBD B. (dále též jen „družstvo“), „že dnem 10. 5. 1999 se převádí členská práva a povinnosti žalovaných v družstvu, spojená s užíváním bytu č. 213 o velikosti 1 + 1 ve třetím podlaží v domě č. 782 v H. ulici ve Z. včetně příslušenství na žalobce“ (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výroky II. a III.).

Soud prvního stupně uzavřel, že mezi účastníky byla platně uzavřena zčásti písemně a zčásti ústně dohoda o převodu členských práv a povinností v družstvu spojených s užíváním bytu č. 213 v domě č. 782 ve Z. (dále jen „byt“), neboť „žalobce“ všechny povinnosti, k jejichž splnění se zavázal protihodnotou za převáděné členství v družstvu (nalezení rovnocenného bytu, vyplacení částky 100

000 Kč a převedení částky 24 438 Kč naspořené na základě smlouvy o stavebním spoření na „žalovanou“), skutečně splnil. Povinností „žalovaných“ tak bylo doručit družstvu písemné oznámení o převodu členství, což však přes písemnou výzvu „žalobce“ neučinili.

V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 16. 12. 2010 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu o uložení výše uvedené povinnosti zamítl (výrok první), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (výrok druhý a třetí).

Odvolací soud oproti soudu prvního stupně uzavřel, že v řízení nebylo prokázáno, že dohoda o převodu členských práv a povinností v družstvu byla mezi účastníky uzavřena. Nebylo rovněž prokázáno, že by mezi účastníky byla uzavřena (ve formě vyžadované zákonem) smlouva o smlouvě budoucí, v níž by se V. a J. S. zavázali uzavřít s navrhovatelem za splnění konkrétně stanovených podmínek a ve stanovené lhůtě dohodu o převodu členských práv a povinností v družstvu. Povinnost oznámit převod členství družstvu tedy manželům S. nevznikla.

Navrhovatel napadl rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu dovoláním, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, uplatňuje dovolací důvody dle § 241a odst. 2 o. s. ř. a navrhuje, aby rozhodnutí odvolacího soudu bylo zrušeno a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel namítá, že řízení v projednávané věci je řízením sporným, nikoliv řízením nesporným ve smyslu § 200e o. s. ř., neboť jeho předmětem není určení, který z účastníků řízení je členem družstva, ani požadavek na uložení povinnosti družstvu zapsat některého z účastníků do seznamu svých členů, ale jde o řízení o nahrazení projevu vůle, resp. vydání rozhodnutí, které „mělo směřovat k dovršení součinnosti dalších účastníků, se kterými (navrhovatel) uzavřel v řízení posuzovanou smlouvu“.

Dle názoru dovolatele z judikatury dovolacího soudu vyplývá, že členství v družstvu přechází na nabyvatele až okamžikem předložení dohody o převodu členských práv a povinností konkrétnímu družstvu, nebo okamžikem předložení oznámení o převodu členských práv a povinností družstvu, nikoliv již uzavřením takové dohody, k čemuž však v projednávané věci nedošlo, a proto věc nelze posoudit jako vztah ze smlouvy o převodu členských práv a povinností v družstvu.

Nadto, pokud by šlo v projednávané věci o řízení nesporné, byl dovolatel soudem nesprávně poučen o koncentraci řízení ve smyslu § 119a o. s. ř., což považuje za vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť mu bylo odepřeno právo vznášet v rámci odvolacího řízení návrhy na provedení důkazů. Účastníkem takového řízení by rovněž muselo být i družstvo.

Dovolatel nesouhlasí ani se závěrem, podle něhož dohoda o převodu členských práv a povinností v družstvu nebyla uzavřena. Namítá, že existenci této dohody nedovozoval (pouze) ze smlouvy o převodu stavebního spoření za převod užívacího práva k družstevnímu bytu (jak uvedl odvolací soud), ale z komplexu skutečností zjišťovaných jak z listinných důkazů, tak výpovědí svědků, které provedl soud prvního stupně. Odvolací soud je všechny nezopakoval, když přečetl pouze některé listinné důkazy, ačkoliv z nich vyvodil odlišné právní závěry, a některé důkazy v odůvodnění svého rozhodnutí zcela opomněl. Jeho právní posouzení věci je tak dle názoru dovolatele nesprávné, neboť vychází pouze z části „důkazního materiálu“.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

Jelikož v projednávané věci je dovolání přípustné, zabýval se Nejvyšší soud nejprve tím, zda řízení netrpí vadami uvedenými v ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř., které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny.

S ohledem na datum podání návrhu na zahájení řízení v projednávané věci je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodné znění níže uvedených ustanovení účinné k 21. 1. 2003, tedy občanského soudního řádu naposledy ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

Podle § 9 odst. 3 písm. g) o. s. ř. krajské soudy též rozhodují v obchodních věcech jako soudy prvního stupně ve sporech z právních vztahů mezi obchodními společnostmi (družstvy) a jejich zakladateli (společníky nebo členy), jakož i mezi společníky (členy nebo zakladateli) navzájem, jde-li o vztahy týkající se účasti na společnosti (členského vztahu v družstvu), o vztahy ze smluv, jimiž se převádí podíl společníka (členská práva a povinnosti), a o vztahy související se zvýšením základního jmění (přistoupením společníka nebo člena), není-li dána příslušnost podle písmena b).

Z ustanovení § 200e o. s. ř. vyplývá, že pro řízení ve věcech uvedených v § 9 odst. 3 písm. b), d), e), f) a g) je příslušný krajský soud, u něhož je obchodní společnost, družstvo nebo jiná právnická osoba zapsána v obchodním rejstříku, v rejstříku obecně prospěšných společností nebo v nadačním rejstříku. Jde-li o osobu, která se do těchto rejstříků nezapisuje, je příslušný krajský soud, který rozhoduje v obchodních věcech, v jehož obvodu má tato osoba svůj obecný soud (odstavec 1). Účastenství ve věcech uvedených v odstavci 1 se řídí ustanovením § 94 odst. 1, větou první. Rozhoduje se usnesením. (odstavec 3).

Podle § 94 odst. 1 o. s. ř. v řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, jsou účastníky navrhovatel a ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Jde-li však o řízení o neplatnost manželství nebo o určení, zda tu manželství je či není, jsou účastníky pouze manželé.

Z ustanovení § 94 odst. 3 o. s. ř. přitom plyne, že jestliže někdo z těch, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, se neúčastní řízení od jeho zahájení, vydá soud, jakmile se o něm dozví, usnesení, jímž jej přibere do řízení jako účastníka.

S ohledem na tvrzené datum uzavření dohody o převodu členských práv a povinností je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodné znění níže uvedeného ustanovení účinné k 10. 5. 1999, tedy zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, naposledy ve znění zákona č. 165/1998 Sb.

Podle § 230 obch. zák. převod práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu na základě dohody nepodléhá souhlasu představenstva. Členská práva a povinnosti spojená s členstvím přecházejí na nabyvatele ve vztahu k družstvu předložením smlouvy o převodu členství příslušnému družstvu nebo pozdějším dnem uvedeným v této smlouvě. Tytéž účinky jako předložení smlouvy o převodu členství nastávají, jakmile příslušné družstvo obdrží písemné oznámení dosavadního člena o převodu členství a písemný souhlas nabyvatele členství.

Ze „žaloby“ (správně: z návrhu na zahájení řízení) ze dne 20. 1. 2003, ve znění „upřesnění“ připuštěného soudem prvního stupně u jednání dne 24. 4. 2006, dovolací soud zjistil, že navrhovatel se v projednávané věci domáhá toho, aby byla „žalovaným“ uložena povinnost oznámit družstvu „že dnem 10. 5. 1999 se převádí členská práva a povinnosti žalovaných v OSBD B. spojená s užíváním bytu č. 213 o velikosti 1 + 1 ve třetím podlaží v domě č. 782 v H. ul., ve Z., včetně příslušenství na žalobce“.

Z tvrzení navrhovatele se pak podává, že požaduje nahrazení projevu vůle V. a J. S., kteří na něj – dle jeho názoru – převedli svá členská práva a povinnosti v družstvu dohodou (uzavřenou zčásti písemně a zčásti ústně) dle § 230 obch. zák., avšak odmítají tuto skutečnost, jakožto dosavadní členové,

družstvu oznámit.

K uplatněnému nároku Nejvyšší soud uzavírá, že písemné oznámení dosavadního člena družstvu o převodu členství ve smyslu § 230 obch. zák. (ve spojení s písemným souhlasem nabyvatele členství) je právním úkonem, neboť s tímto projevem vůle zákon spojuje vznik/zánik konkrétních práv a povinností zúčastněných subjektů (přechod členských práv a povinností na nabyvatele ve vztahu k družstvu). To, že dohoda o převodu členských práv a povinností byla uzavřena, jsou strany dohody povinny družstvu oznámit. Odmítá-li dosavadní člen družstva učinit oznámení o převodu, může se nabyvatel členských práv a povinností domáhat splnění této povinnosti návrhem na nahrazení projevu vůle (§ 161 odst. 3 o. s. ř.).

Má-li být rozhodnutím soudu nahrazen projev vůle dosavadního člena družstva, musí být obsah oznámení o převodu uveden ve výroku rozhodnutí, popřípadě musí být ve výroku rozhodnutí uveden odkaz na obsah připojeného písemného vyhotovení oznámení o převodu, které se tak stává součástí výroku soudního rozhodnutí (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 53/1991 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). V oznámení o převodu členství ve smyslu § 230 obch. zák. musí přitom dosavadní člen přinejmenším označit dohodu o převodu členských práv a povinností, na jejímž základě k převodu došlo, identifikovat její účastníky a bytové družstvo, k němuž se převáděná členská práva a povinnosti vztahují, a vymezit převáděná práva a povinností.

S ohledem na to, že předmětné oznámení je jednostranným adresovaným právním úkonem, neboť jeho následky nastanou teprve tehdy, dojde-li adresátu – družstvu, vyplývá z uvedeného taktéž závěr, podle něhož dotčené družstvo musí být rovněž účastníkem předmětného řízení. Je tomu tak proto, že soudní rozhodnutí, kterým je projev vůle účastníka nahrazen, je závazné pouze pro účastníky řízení (§ 159a odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 167 odst. 2 o. s. ř.), neboť dané řízení nelze podřadit pod žádnou ze zákonných výjimek, v nichž je soudní rozhodnutí závazné též pro třetí osoby (§ 159a odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Vadou řízení ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. proto je, že řízení se v projednávané věci (od počátku) neúčastní OSBD B., přestože jím jsou dotčena jeho práva a povinnosti.

Nejvyšší soud nesdílí názor dovolatele, podle něhož nejde v projednávané věci o řízení ve smyslu § 9 odst. 3 písm. g) o. s. ř. Domáhá-li se navrhovatel toho, aby soud nahradil projev vůle dalších účastníků řízení směřující k tomu, aby se stal členem družstva, konstatuje, že s danými účastníky uzavřel dohodu o převodu členských práv a povinností v družstvu, jde o vztah vyplývající ze smlouvy, kterou se převádí členská práva a povinnosti, jenž je podle výslovného znění dotčeného ustanovení řízením dle § 9 odst. 3 písm. g) o. s. ř. Dopadá na něj proto ustanovení § 200e a násl. o. s. ř., přičemž jde o tzv. řízení nesporné; účastenství v něm se přitom s ohledem na § 200e odst. 3 o. s. ř. řídí ustanovením § 94 odst. 1 o. s. ř.

Skutečnost, že dohoda o převodu členských práv a povinností ve vztahu k družstvu prozatím není účinná, není pro posouzení věcné příslušnosti soudu určující, neboť povinnost oznámit družstvu převod členství vzniká dosavadnímu členovi družstva právě na základě uzavřené dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu, jež její strany váže již od okamžiku jejího uzavření, nikoliv ode dne, kdy je převod oznámen družstvu.

Nad rámec výše uvedeného Nejvyšší soud podotýká, že věcná příslušnost krajských soudů k projednání věci v prvním stupni byla v projednávané věci závazně určena usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 23. 2. 2005, č. j. 29 Co 83/2005-59 (viz rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 22/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1934/2009, či ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 829/2010, jež jsou veřejnosti dostupná na jeho webových stránkách).

Jelikož řízení trpí výše uvedenou vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud, aniž by se zabýval dalšími dovolacími námitkami a aniž by ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), usnesení odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.